

УКРАЇНА У СВІТЛІ ЗМІНИ СВІТОВОГО ПОРЯДКУ

Чеховська М. М.

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Тривалий час поширення пандемії коронавірусної інфекції SARS-CoV-2 викликало багато питань, у тому числі й можливості зміни світового порядку. Зокрема, на думку Генрі Кіссінджера, пандемія коронавірусу слугувала передумовою появи економічних криз, зважаючи на що в своєму економічному розвитку світові демократії мають сприяти «оновленню міжнародної економіки, а також не допустити повторення фінансової кризи 2008 року й захищати принципи ліберального світового порядку»¹. «Ми живемо в епохальний період. Історичне завдання для керівників країн – врегулювати кризу та одночасно побудувати майбутнє. Відмова може підпалити світ. Невдача може призвести до світової катастрофи», підсумував Кіссінджер². Ці слова лауреата Нобелівської премії миру можна адресувати й подіям сьогодення.

Після багатьох тижнів збройної агресії Російської Федерації проти України нарешті стала відомою прихована раніше мета воєнних дій, принаймні одна з багатьох. Так, у своєму виступі 11 квітня 2022 року міністр закордонних справ Російської Федерації Сергій Лавров зазначив, що «наша спеціальна військова операція покликана покласти край безоглядному розширенню і безоглядному курсу на повне домінування США та під ними інших західних країн на міжнародній арені»³. Іншими словами, війна Російської Федерації проти нашої держави покликана змінити встановлений світовий порядок на користь її імперських амбіцій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми і на які спирається автор. Проблема світового порядку є предметом зацікавленості багатьох науковців. Так, на міжнародному рівні чільне місце займають роботи «Новий світовий порядок» Герберта Уеллса (1940), «Політичні відносини між націями: Боротьба за Владу і Світ» Ганса Моргентау (1948), «Анархічне Суспільство: Дослідження порядку в світовій політиці» Хедлі Булла (1977), «Світовий порядок» Генрі

Кіссінджера (в українському перекладі – «Світовий порядок. Роздуми про характер націй в історичному контексті», 2017), «Принципи боротьби із мінливим світовим порядком: чому нації досягають успіху та невдач» Рея Даліо (2021).

На національному рівні цікавими є роботи «До ефективних суспільств: Дороговказ в майбутнє» Б. Гаврилишина (1980), «Світова гібридна війна. Український фронт» В. Горбуліна (2017), сучасні наукові доробки у сфері світової політики вітчизняної дослідниці О. Коппель тощо.

Окремо додамо наукові доробки щодо нового світового економічного порядку вітчизняних дослідників, зокрема Н. Грущинської, І. Іващук, Є. Савельєва.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Існують принаймні два різні погляди на генеральну частину світового порядку: одні вчені розглядають її як боротьбу імперій, інші – як зіткнення цивілізацій, але ж об'єднуючою є ідея щодо домінування певної країни у міжнародних системах. Аналіз наукових робіт дає змогу зазначити, що здебільшого автори приділяють увагу концептуальним питанням побудови та функціонування світового порядку, у той час як проблематика місця України в цих процесах лишається поза їх увагою, ба більше, з огляду на імперську експансію Російської Федерації щодо нашої держави.

Формулювання цілей (постановка завдання). Даний матеріал присвячений дослідженню історичних та економічних аспектів існування Української держави як світової країни в критичних умовах спроб сучасних наддержав змінити існуючий світовий порядок.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. На сьогоднішній день науковці виділяють декілька підходів до розуміння та подальшого аналізу світового порядку, зокрема реалістичний, структурно-конструктивістський, інституціональний, аксеологічний та біхевіористський, які було детально опрацьовані, зокрема О. Дашевською⁴.

Е. Молчанова та К. Ковтонюк, провівши аналіз трактувань світового порядку дійшли висновку, що вони ґрунтуються на трьох основних засадах: політологічному, соціологічному та організаційному.

¹ Кіссінджер: пандемія коронавірусу назавжди змінить світовий порядок. URL : https://zn.ua/ukr/WORLD/kissindzher-pandemiya-koronavirusu-nazavzhdi-zminit-svitoviy-poryadok-343996_.html.

² Там само.

³ Лавров оголосив нову мету «спеоперації»: припинити домінування США у світі. URL : <https://mind.ua/news/20239499-lavrov-ogolosiv-novu-metu-specoperaciyi-pripiniti-dominuvannya-ssha-u-sviti>.

⁴ Дашевська О. Новий світовий порядок: теоретичні концепції. *European Political and Law Discourse*. 2015. Ser. 2, Vyd. 4. P. 59-64. URL: <https://eppd13.cz/wp-content/uploads/2015/2015-2-4/10.pdf>

Крім того, науковці зазначають, що світовий порядок базується на організації економічної системи⁵.

А. Міщенко, дослідивши проблематику світового порядку виокремила його ключові характеристики, а саме: легітимність, яка у тому числі демонструє, наскільки з правилами та принципами міжнародних відносин погоджуються ключові особи, що мають реальну владу та політичний вплив; механізм внесення змін, під яким розуміється існування чіткого формалізованого процесу та процедури формування, модифікації та впровадження нових правил і принципів для усіх гравців світової політичної системи; баланс сил, що має на увазі певну фізичну спроможність для захисту та агресії⁶.

О. Дашевська, узагальнюючи теоретичні засади нового світового порядку, робить висновок про спільну думку дослідників щодо загострення конфліктів у світі, зокрема на тлі соціальної нерівності та посилення міжнародного тероризму, результатом чого може бути відбутися перехід статусу конфліктів з регіонального характеру до загальносвітового⁷.

Водночас Н. Грущинська серед ознак радикальної зміни світового порядку визначає «втручання у внутрішні справи іншої країни, спроби нав'язування культури, забезпечення глобальної та регіональної безпеки, етнічний сепаратизм»⁸.

В. Онищенко зауважує, що «світовий порядок формується не чиясь волею, а структурується у широкому розумінні силовими відносинами: цивілізаційними протистояннями, боротьбою за ресурси, за владу, насамкінець – війнами»⁹. На нашу думку, суперечливим є міркування щодо неможливості формування світового порядку, зважаючи на волю конкретної людини, адже є приклади таких намагань, зокрема з боку Гітлера та В. Путіна.

Цікаво, що у своєму дослідженні М. Флейчук, В. Волошин та О. Дацко висловлювали гіпотезу, що «причиною активізації військових конфліктів та фактів фізичного захоплення територій у ХХІ сто-

річчя» є невідворотність процесу глобалізації¹⁰.

Досліджуючи світовий порядок, зокрема функціонування його міжнародних систем, ми спираємось як на форми домінування, так і на місце конкретної країни у міжнародній системі. Загальновідомо, що виділяються такі системи, як:

- монополярна, або імперська (панування однієї наддержави, могутність та вплив якої на міжнародну систему є вирішальним, у тому числі за рахунок розміру територій, рівня та кількості озброєння, економічного потенціалу чи масштабу, зокрема запасами природних ресурсів);
- біполярна (за умов панування двох найбільш могутніх держав);
- мультиполярна, або багатополарна (де відбувається панування трьох та більше могутніх держав);
- рівноважна система, або балансу сил (за умов приблизно однакового впливу на перебіг світових подій)¹¹.

Історично Російська імперія в тих чи інших геополітичних умовах неодноразово намагалася змінити світовий порядок на свою користь, а театром дій задля цього обрала саме Україну.

Початком імперських зазіхань північного сусіда на територію нашої країни можна вважати часи Богдана Хмельницького, а вже наприкінці ХVІІІ століття в Україні були ліквідовані Гетьманщина та Запорізька Січ. Наступний етап просліджується у історії внаслідок революційних змін початку ХХ століття, коли в склад вже радянської Російської імперії Україна силоміць була приведена до складу останньої у якості «радянської республіки». І, нарешті, загарбницька політика Російської Федерації, що отримала свій розвиток у збройній агресії проти нашої держави з 2014 року. Зауважимо, всі намагання Російської імперії збагатитися та збільшитися за рахунок України супроводжувалося кривавими війнами.

Зауважимо, що фактично анонсування нового етапу зміни світового порядку, у тому числі й розв'язання проти Української держави війни Російською Федерацією відбулося на щорічній Мюнхенській конференції з безпеки 10 лютого 2007 році, коли Президент В. Путін розкритикував однополярність світу, політику США і НАТО щодо Росії, наголосивши на втручанні у внутрішні російські справи, перешкоджанні зовнішній політиці Росії.

Наголосивши на однополярній моделі сучасного світу, яка є «не тільки неприйнятною, але і взагалі

⁵ Молчанова Е., Ковтонюк К. Концептуальні засади становлення та розвитку нового світового економічного порядку. *Міжнародна економічна політика*. 2018. № 1. С. 144-170. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mep_2018_1_9

⁶ Міщенко А.Б. Новий світовий порядок: міжнародний дискурс. *Міжнародні відносини: теоретико-практичні аспекти*. 2020. Вип. 6. С. 44-55. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/irtpa_2020_6_6

⁷ Дашевська О. Новий світовий порядок: теоретичні концепції. *European Political and Law Discourse*. 2015. Ser. 2, Vyd. 4. P. 59-64. URL: <https://eppd13.cz/wp-content/uploads/2015/2015-2-4/10.pdf>

⁸ Грущинська Н.М. Розвиток сучасного світового господарства у процесах формування нового світового економічного порядку. *Вісник Сумського державного університету. Сер.: Економіка*. 2014. № 2. С. 28-34. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VSU_ekon_2014_2_5

⁹ Онищенко В. Генезис світового економічного порядку. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2000. № 2. С. 38-55. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/uazt_2020_2_5

¹⁰ Флейчук М., Волошин В., Дацко О. Геоекономічні виміри трансформації світового порядку та наслідки для України. *Вісник Львівського університету. Серія: Міжнародні відносини*. 2015. Вип. 36 (3). С. 107-114. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/VLNU_Mv_2015_36\(3\)_16](http://nbuv.gov.ua/UJRN/VLNU_Mv_2015_36(3)_16)

¹¹ Грущинська Н.М. Розвиток сучасного світового господарства у процесах формування нового світового економічного порядку. *Вісник Сумського державного університету. Сер.: Економіка*. 2014. № 2. С. 28-34. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VSU_ekon_2014_2_5

неможливою», він наголосив на тому, що «окремі норми, ледь не вся система права однієї держави, передусім, звичайно, Сполучених Штатів, переступила свої національні кордони в усіх сферах: і в економіці, і в політиці, і в гуманітарній сфері та нав'язується іншим державам»¹². Кульмінацією виступу стала фраза про те, що «Росія – країна з більш ніж тисячолітньою історією, і практично завжди вона користувалася привілеєм проводити незалежну зовнішню політику. Ми не збираємося зраджувати цій традиції і сьогодні»¹³.

Зауважимо, що на той час світові політики неоднозначно висловлювали свої думки з цього приводу. Так, погляди німецьких політиків розділилися: частина з них наголошувала віднести серйозно до висловів В. Путіна, інші закидали Президенту Росії імперські амбіції та бажання відродити «холодну війну», треті вважали його слова пустими базіками¹⁴.

У той же час учасники конференції зі Сполучених Штатів Америки більш жорсткіше відкоментували слова російського президента. Зокрема, сенатор-республіканець Джон Маккейн оцінив виступ В. Путіна як «найбільш агресивну промову російського лідера з часів закінчення «холодної війни»¹⁵.

Від слів до діла керівництво Росії перейшло вже у 2008 році, розпочавши вторгнення у Грузію, а трохи згодом – у 2014 році, здійснивши окупацію територій України, зокрема АР Крим та частково Донецької та Луганської областей України.

Як вже у квітні 2014 року німецьке видання *Der Spiegel* зазначало, що «із анексією Криму Москва перевернула з ніг на голову сталий після закінчення «холодної війни» порядок, адже вперше з часів Другої світової війни одна країна силовим шляхом змінила кордони іншої»¹⁶.

Трохи згодом, у липні 2014 року, Збігнев Бжезинський, даючи інтерв'ю американському виданню *The Washington Post* наголошував, що перед Путіним стоїть вибір з трьох варіантів, одним з яких є втор-

гнення в Україну. Однак, зазначав він, у такому разі «Кремль отримає перманентну ворожість українців, а також економічно та політично ізольовану Росію, де зростатиме ймовірність внутрішніх заворушень»¹⁷. Такої саме думки притримувався й Андерс Фог Расмуссен, не той час генеральний секретар НАТО, який казав, що «в Україні Росія веде подвійну гру. Захід не повинен обманюватися через помірні заяви Путіна, який просто намагається попередити новий раунд економічних санкцій. Адже це лише тактика, він [Путін] не відмітає варіант із вторгненням, якщо воно буде необхідним»¹⁸.

Слушною є думка вітчизняного науковця М. Фесенко, який у жовтні 2014 року зазначав, що «Київ перетворився на ключового гравця на міжнародній арені, оскільки події, що відбуваються в країні, впливають на трансформацію міжнародного порядку, що створюється»¹⁹. У даному аспекті варто наголосити, що багато хто з науковців у своїх дослідженнях ототожнюють поняття «світовий порядок» та «міжнародний порядок».

Схожу думку висловлює й О. Кондратенко, який наголошує, що «Україна перетворилася на поле боротьби євроатлантичної та євразійської парадигм трансформації світового порядку та міжнародної системи безпеки, адже є всі підстави стверджувати, що з руйнацією механізмів стримувань та противаг та створенням прецеденту для перегляду кордонів, відкривається сторінка наростання конфліктності в сучасних міжнародних умовах»²⁰. На цьому тлі, зазначає науковець, Україна виступає певним вагомим фактором зміни світового порядку.

Погодимось із думкою, висловленою у 2016 році у програмній статті «Гібридна війна» Росії – виклик і загроза для Європи» журналу «Національна безпека і оборона», в якій наголошувалося, що західний світ «виявився неготовим до російської експансії, насамперед, через накопичення внутрішніх проблем, але й у тому числі через небажання вірити в перспективу масштабної конфронтації з Росією, інерцію попередніх надій на лібералізацію і демократизацію Російської Федерації, віру у незмінність комфорту, добробуту та безпеки на континенті. Досить популярними є думки про те, що «не можна заганяти Росію у глухий кут», «треба дати Путіну зберегти обличчя» тощо. В європейському бізнес-істеблшменті поширеним є «суто прагматичний підхід сто-

¹² Мюнхенська промова Путіна – початок краху Росії? URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/myunhenska-promova-putina/31095096.html>

¹³ Там само.

¹⁴ Путин поиграл мускулами перед Западом. URL: <https://www.dw.com/ru/%D0%BF%D1%83%D1%82%D0%B8%D0%BD-%D0%BF%D0%BE%D0%B8%D0%B3%D1%80%D0%B0%D0%BB-%D0%BC%D1%83%D1%81%D0%BA%D1%83%D0%BB%D0%B0%D0%BC%D0%B8-%D0%BF%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%B4-%D0%B7%D0%B0%D0%BF%D0%B0%D0%B4%D0%BE%D0%BC/a-2345204>

¹⁵ Речь Путина вызвала неоднозначные оценки. URL: <https://www.dw.com/ru/%D1%80%D0%B5%D1%87%D1%8C-%D0%BF%D1%83%D1%82%D0%B8%D0%BD%D0%B0-%D0%B2%D1%8B%D0%B7%D0%B2%D0%B0%D0%BB%D0%B0-%D0%BD%D0%B5%D0%BE%D0%B4%D0%BD%D0%BE%D0%B7%D0%BD%D0%B0%D1%87%D0%BD%D1%8B%D0%B5-%D0%BE%D1%86%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%B8/a-2344299>

¹⁶ Три варианта действий Путина на востоке Украины. URL: https://news.liga.net/politics/news/tri_varianta_deystviy_putina_na_vostoke_ukrainy_der_spiegel

¹⁷ Три варианта Путина в его игре за Украину. Обзор западных СМИ. URL: https://news.liga.net/politics/news/putin_vedet_dvoynuyu_igru_v_ukraine_obzor_zapadnykh_smi

¹⁸ Там само.

¹⁹ Фесенко М.В. Україна як фактор трансформації світового порядку. *Зовнішні справи*. 2019. № 11-12. С. 27-30. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/zovsp_2019_11-12_9

²⁰ Кондратенко О.Ю. Український фактор становлення нового світового порядку. *Політологічні записки*. 2014. № 2. С. 155-164. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Polzap_2014_2_19

совно того, що протистояння з РФ (зокрема, санкції) не вигідне, недоцільне, бо несе фінансово-економічні збитки»²¹. Схожа думка була також висловлена вже у 2018 році у монографії «Режим Путіна: перезавантаження-2018», в якій наголошено, що «західні політики не зрозуміли, що йдеться про початок імперського реваншу, і в російському уявленні вони вже не партнери, а вороги-суперники»²².

В даному аспекті варто зазначити, що у своїх промовах російські політики і чиновники абсолютно не приховують напрямки своїх подальших дій, як це можна було побачити у мюнхенському виступі В. Путіна у 2007 році. Так, у листопаді 2013 року, перед початком збройної агресії проти України, міністр оборони Російської Федерації С. Шойгу заявив, що головними загрозами для країни є міжнародний тероризм і розширення НАТО, зокрема його наближення до кордонів Росії. А вже наступного, 2014 року, після оголошення курсу України до НАТО, відбулася збройна агресія Росії проти нашої держави.

Примітними є багато думок стосовно того, що сучасна зміна світового порядку проходить в декілька етапів – їй передувала спочатку коронавірусна інфекція, а згодом і, власне, повномасштабна війна Російської Федерації проти України. Ба більше – зазначені події, у тому ж рахунку, спричинили зменшення впливу процесів з глобалізації, віддавши перевагу регіональному розвитку.

Зокрема, Ларрі Фінк, генеральний директор американської інвестиційної компанії BlackRock, яка є однією з найбільших у світі, у своєму щорічному зверненні у березні 2022 року наголосив, що зазначені події вплинуть на існуючі політичні, економічні та соціальні тенденції і будуть відчуватися ще багато років.

Наголосимо, що саме пандемію Ларрі Фінк вважає однією із передумов нового етапу розв'язаної проти України війни, адже через втрату зв'язків між країнами, компаніями та людьми, почала відчуватися ізоляція та намагання знайти внутрішні ресурси, що в кінцевому рахунку загострило поляризацію та екстремістські настрої²³.

У той же час світ вдався до повномасштабної економічної війни проти Росії, фактично зруйнувавши для однієї країни та її прибічників (у разі підтримки дій Російської Федерації) такі засади глобалізації, як вільний рух капіталу, людей, товарів та послуг,

а також технологій, які почали відкриватися для неї на початку 90-х років XX століття із припиненням «холодної війни».

Важливим елементом є застосування проти Росії санкцій у фінансовій системі: заборона російському Центробанку використовувати свої резерви у твердій валюті; компанії із надання фінансових послуг призупинили свої операції для ізоляції російської економіки від світової фінансової системи.

Ларрі Фінк зазначає, що вплив воєнних дій в Україні безпосередньо торкнеться прискорення розвитку цифрових валют та змусить уряди країн здійснити переоцінку поглядів на власну валютну залежність, зокрема, глобальна цифрова платіжна система може покращити розрахунки за міжнародними транзакціями, одночасно зменшуючи ризик відмивання грошей та поширення корупції, а цифрові валюти сприятимуть зниженню витрат на транскордонні платежі.

Окремим напрямком йде відмова провідних європейських держав від російських енергетичних ресурсів, зокрема природного газу та нафти. І на цьому тлі для багатьох країн важливим є диверсифікація постачальників ресурсів, широке впровадження сучасних технологій із енергоефективності та енергозбереження, а також активний розвиток внутрішнього потенціалу відновлюваних джерел енергії (вітроенергетики, енергії сонця, гідроенергетики, біоенергетики, геотермальної енергії). Як результат, у найближчий час очевидним є погіршення ситуації на енергетичному ринку країн світу і, як наслідок, вибір центральними банками подальшої стратегії своєї діяльності – або не зважати на зростання інфляції, або задля її швидкого зменшення сповільнювати економічну активність і зайнятність²⁴. Не можна також забувати, що в деяких країнах збільшиться фінансування на розробки вказаних відновлюваних джерел енергії, екологічно чистих технологій їх видобутку та ефективного використання. І тут йдеться про формування державної політики, яка б передбачала цілісний та довгостроковий підхід до світових енергетичних потреб. З іншого боку, важливим є прискорення інвестицій в інфраструктуру з метою підтримки активізації використання чистої енергії та технологій.

Дискутує на тему зміни світового порядку, спричиненого вторгненням Росії на територію України, й директор Atlantic Council Федерік Кемп. Апелюючи до Майкла Шумена, який зазначив, що «російське вторгнення в Україну й низка карантинів у Китаї через COVID-19, на перший погляд, не мають нічого спільного, але вони однаково пришвидшують рух світу в небезпечному напрямку – до поділу на

²¹ «Гібридна війна» Росії – виклик і загроза для Європи. URL: https://razumkov.org.ua/uploads/journal/ukr/NSD167-168_2016_ukr.pdf

²² Режим Путіна: перезавантаження-2018 / М.М. Розумний (за заг. ред.), Я.В. Бережний, І.В. Валюшко, Р.В. Власенко, Д.М. Горелов, В.С. Караваєв, А.В. Лепіхов, І.А. Павленко, В.О. Семененко, О.В. Снігир. Київ : НІДС, 2018. 480 с. URL: https://niss.gov.ua/sites/default/files/2019-02/Rezhym_Putina_do_druku_new-c9ed2.pdf

²³ Larry Fink's 2022 Chairman's letter. URL: <https://www.blackrock.com/corporate/investor-relations/larry-fink-chairmans-letter>

²⁴ Larry Fink's 2022 Chairman's letter. URL: <https://www.blackrock.com/corporate/investor-relations/larry-fink-chairmans-letter>

дві сфери, одна з яких буде зосереджена навколо Вашингтона, а інша – навколо Пекіна», Федерік Кемп не бачить біполярного майбутнього²⁵. На його думку, питання полягає не в тім, яким буде новий світовий порядок, а в тім, чи будуть спроможні США та їх союзники, зважаючи на події в Україні, зупинити втрату досягнень минулого століття як перший крок до встановлення першого справді «глобального» світового порядку.

Активізацію збройної агресії Російської Федерації проти України колишній радник з національної безпеки США Стівен Хедлі назвав четвертою спробою встановлення міжнародного порядку за минуле століття. Так, до першої спроби, яка провалилася, ним було віднесено події після Першої світової війни через підписання Версальського договору і створення Ліги Націй, адже світ після того отримав європейський фашизм, американський ізоляціонізм, глобальну економічну кризу та мільйони загиблих від Голокосту та Другу світову війну, що забрала близько 50 млн. життів.

Друга спроба відноситься до періоду часу вже після Другої світової війни, коли США та їх партнери досягли значно більшого успіху, створивши те, що було названо «ліберальним міжнародним порядком», за допомогою плану Маршалла та нових світових установ, таких як Організація Об'єднаних Націй, Світовий банк і Міжнародний валютний фонд, НАТО, Європейський Союз та інші.

Третя спроба сталася після триумфу Заходу в «холодній війні». Виникли або були відновлені європейські демократії, відбувалося розширення НАТО, створення Європейського Союзу, і деякий час здавалося, що правила, практика та інституції, розроблені на Заході після Другої світової війни та під час періоду «холодної війни», здатні вплинути на запровадження нового міжнародного порядку²⁶.

На думку директора Інституту української археології та джерелознавства ім. М.С. Грушевського НАН України Г. Папакіна, саме Україна на сьогодні, у своїй боротьбі із російським агресором, формує новий світопорядок. Науковець зазначає, що це буде інший, справедливий світорозподіл, який не буде одно- чи двополюсним, а буде багатополюсним, де кожна держава матиме рівні права, де буде панувати саме верховенство права та демократія²⁷.

У той же час не можна не погодитися, що зміна та формування нового світового порядку будуть супроводжуватися потрясіннями для багатьох держав. Саме на цьому наголошує Ларрі Фінк, який зазна-

чає, що «масштаби дій Росії відобразатимуться протягом десятиліть і стануть поворотним моментом у світовому порядку геополітики, макроекономічних тенденцій та ринків капіталу»²⁸.

Так, вже стають досить відчутними проблеми із забезпеченням енергетичної безпеки європейських держав в умовах впровадження, у тому числі, економічних санкцій проти Росії. Ситуація буде стрімко ускладнюватися навіть до трагічного ступеню, коли криза буде вкрай негативно впливати на добробут виборців, що обов'язково вплине на внутрішнє протистояння в державах з загрозами виникнення відкритої громадянської непокори з переходом до громадянської війни чи навіть сепаратизму.

Іншою проблемою стає забезпечення продовольчої безпеки, яке торкнеться не лише країн Європи, а й багатьох країн світу. Саме на можливості поширення світової продовольчої кризи наголошують в ООН, оскільки Україна є одним з провідних експортерів агропромислової продукції. І не зупинена імперська експансія Росії в Україні врешті призведе до створення однополярного світу з Росією на чолі, коли вона отримає, окрім енергетичних важелів впливу на світову політику і порядок, ще більш дієвий інструмент для впровадження своїх панівних амбіцій, як продовольчій важіль.

У той же час не можна заперечувати, що кризи є каталізатором інноваційних шляхів подальшого розвитку, у тому числі техніки і технологій. Саме у важкі часи активізації набувають різні форми державно-приватного партнерства, об'єднуючи урядові органи, науковий сектор та приватні структури задля розробки та впровадження певного продукту у рекордні терміни та масштаби.

Історично складається, що спільні потужні дії є передумовою для подальшого зростання розвитку людства у майбутньому.

Так, на прикладі вирішення енергетичної проблеми можна побачити спрямування багатьох країн світу до запровадження альтернативних екологічних джерел енергії, зокрема шляхом заохочення інвестиціями на державному рівні у цій критичній сфері.

Важливо також наголосити на дотриманні філософії стійкості держави та суспільства, у тому числі, в ефективній протидії загрозам та адаптації до змін у кризових умовах, адже передбачити увесь спектр наслідків для країн світу внаслідок збройної агресії Росії проти України, на сьогодні вкрай складно. Можна лише спиратися на досвід минулих років, який красномовно свідчить та радить, які дії мають бути запроваджені терміново та позачергово, що наразі і зокрема демонструє уряд Великої Британії, надаючи Україні всебічну і вкрай нагальну допо-

²⁵ Kempe F. Op-ed: A new world order is emerging – and the world is not ready for it. URL: <https://www.cnbc.com/2022/04/03/a-new-world-order-is-emerging-and-the-world-is-not-ready-for-it.html>

²⁶ Там само.

²⁷ Папакін Г.В. Після перемоги, або новий світовий порядок. URL: <http://archeos.org.ua/?p=16941>

²⁸ Larry Fink's 2022 Chairman's letter. URL: <https://www.blackrock.com/corporate/investor-relations/larry-fink-chairmans-letter>

могу та підтримку, і уявляє собою яскравий приклад для усього світу.

Висновки

Події, що відбуваються в Україні, у тому числі з огляду на думки провідних фахівців, слугують однією з передумов зміни сучасного світового

порядку. Безперечно, причинами цього є збройна агресія Російської Федерації проти нашої держави і, вже як наслідок, консолідація прогресивної частини світу навколо нашої держави на шляху протидії загарбнику та запобігання розвитку III Світової війни, яка може призвести до загибелі людської цивілізації у тому вигляді, який ми сьогодні знаємо.

Інформація про автора:

Чеховська Марія Миколаївна,

доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри фінансово-економічної безпеки
Національна академія Служби безпеки України
22, вул. Михайла Максимовича, м. Київ, 03022, Україна

Information about the author:

Chekhovska Mariia Mykolaivna,

Doctor of Economic Sciences, Professor,
Head of Financial and Economic Security Department
National Academy of Security Service of Ukraine
22, Mykhailo Maksymovych str., Kyiv, 03022, Ukraine